

Prgišče kratkih

Kostantino
Mizerit
Padežnik
Dermota
Pirnat
Francič

Prgišče kratkih

V začetku leta 2014 je uredništvo portala Knjigazavse.si razpisalo nagradni natečaj za izvirno kratko zgodbo, namenjen članom invalidskih društev in upokojencem. Poleg treh, ki jih je izmed prispelih na natečaj žirija ocenila kot najboljše – Vrnitev, kot nov začetek, Črni tujec in Zadnji večer – vam v pričujoči zbirki v branje ponujamo še tri zgodbe iz ožjega izbora.

Kazalo

<i>Ivanka Kostantino: Vrnitev, kot nov začetek</i>	6
<i>Silva Mizerit: Črni tujec</i>	12
<i>Stane Padežnik: Zadnji večer</i>	20
<i>Sabina Dermota: Ko si dobrodelnost in tek podata roke</i>	30
<i>Veso Pirnat - Brojski: Slovo</i>	38
<i>Franjo Frančič: Balkan Blues</i>	48

Ivanka Kostantino

Rojena v Ozeljanu, leta 1952. Pišem odkar sem v pokoju. Najraje ustvarjam haikuje, a se lotim tudi proze in prostega verza. Prelomnico v mojem pisanju je pomenilo „odkritje“ foruma pesem.si. Obiskujem krožek ustvarjalnega pisanja pri profesorici Ivani Slamič.

Vrnitev, kot nov začetek

Fak! Zvoni. Pri svetem Vidu zvoni avemarijo, torej je večer? Kako sem mogel? Spet sem zaspal. Prehitro sem se dvignil, tako da sem se vrtoglavo opotekel. Potem sem se pretegnil in si pomel oči, šele takrat sem imel občutek, da sem buden. Zgubljeno sem pogledal po mračnem prostoru. Odprl sem hladilnik in se zastrmel v osvetljeno praznino. V nosnicah sem zaznal blag, komaj prepoznaven vonj po tirolski salami. Včeraj sem jo pojedel, za dva ali tri grižljaje je je bilo. Segel sem na spodnjo polico po plastično vrečko, v kateri je bila tanka in izsušena rezina kruha. Prežvečil sem jo v nekaj minutah. Skoraj v hipu sem se odločil. V mesto moram. Morda srečam koga, ki mi bo pripravljen posoditi nekaj denarja ali mi vsaj plačati rundo ali dve.

Ko sem stopal proti Šestici, mi je krulilo v želodcu. *Seveda, lačen sem, kdaj sem imel nazadnje kaj omembe vrednega v ustih?* V napol praznem lokalu ni bilo nikogar poznanega. Naslonil sem se na šank in se nasmehnil Metki, ki je pomivala kozarce. Naročil sem pivo in jo povprašal, če je videla Mrkega, Aksla ali vsaj Meha. »Že dolgo ne,« je odkimavala in nadaljevala z delom. Na dušek sem izpil, s kretnjo sem ji pokazal, naj mi zapiše, in šel naprej.

V Presti sem srečal nekaj znancev. Nihče ni imel za posojati, a častili so me in mi ponujali čike. Naprej sem se odmajal, ni mi bilo pomembno, kam grem. Ne spomnim se, kod sem hodil. Niti kakšne butaste štose sem poslušal za gostilniškimi pulti od pijanih neznancev, ki so s težkimi jeziki pripovedovali neslanosti o naši državi in njenem pravosodnem

sistemu. Da bi vsaj vedel, kaj sem pil. Kdaj in kako sem prišel domov, mi je neznanka.

Zbudil sem se na pobruhani preprogi in se spraševal, kje sem in zakaj sem. Vhodna vrata so bila na stežaj odprta. Sonce se je prešerno smejalo na najvišji točki neba. Kazalca stare budilke sta naveličano kazala proti dvanajsti.

Odvlekel sem se v kopalnico. Bil sem bled, moje oči so bile krvave in temno podplute. Zamizal sem. Želel sem si, da bi lahko pregnal svetlobo, ki mi je rila skozi glavo, v kateri se je neprestano vrtel tisti scefran in na več delih zabrisan film od sinoči. Skozi nepregledne ovinke sivih celic se mi je podilo krdelo mijavkajočih pošasti. Praskale so me do neznosnega in me ponovno silile na bruhanje. V ustih sem imel okus po gnilih jabolkih. S tresočimi prsti sem brskal za poslednjim aspirinom in si želel umreti, preden mi bo razneslo trhlo čelado.

Čez kakšno uro se je bolečina unesla, le usta sem imel suha. Zato sem si natočil kozarec mrzle vode in jo na dušek izpil. Sedel sem za računalnik in poskušal pisati. *Nimam izbire, moram napisati to presneto zgodbo, samo tako mi bo kapnilo nekaj cvenka, ki ga krvavo potrebujem. Pri Orbiti so redni plačniki, res da so honorarji bedni, miloščina, ki mi pomaga, da se pretolčem skozi mesec in poravnam vsaj nekaj dolgov. Saj bi šel k očetu, vesel bi me bil, posebno zdaj ko je sam v tistih rovtah. Mamina smrt ga je skoraj dotolkla. Takrat po pogrebu mi je nekaj omenil. Mencial je, kako bi bilo za oba dobro, če pridem domov in poprimem za delo na kmetiji. Vendar ne, že v šoli sem sanjal o mestu. Ko bi vedel, kako naj začnem, potem se mi gotovo odpre in pisanje bo steklo samo od sebe. Ne gre ... Vidim, moj navdih se je izgubil v slepi ulici. Nič čudnega, kako naj si vedno znova izmislim čim bolj izviren umor? Kje naj izbrskam motiv zanj? Kako naj pišem o nekajkrat spregledanih dokazih, tako drobnih, in vendar za inšpektorja Šraufa tako pomembnih? Mož je glavca, vse razbere iz malenkosti, kot so prestavljen lonček pelargonij, morilčev perfekcionizem, da izklaplja internet ob vsaki plohi zaradi strahu pred udarom strele. Ali njegovo strastno zbirateljstvo serviet, da si*

ne more kaj, da ne bi na kraju zločina izmaknil primerka, ki si ga je žrtev lani prinesla z izleta po Islandiji. Tega preprosto ne zmorem več. Skril sem se za krinko slabega počutja. Vstal sem od pisalne mize in si poravnal razbolelo hrbtenico. Naredil sem tistih nekaj korakov do okna in ga na stežaj odprl. Nekajkrat sem globoko vdihnil. Brez misli sem obstal, prižgal sem si cigareto in prisluhnil utripu ulice. Sosed je spet poganjal kosilnico čez tistih nekaj metrov angleške trate. Nekje se je oglašala papiga. Rahla sapica je z igrišča na drugi strani ceste prinašala otroški smeh. Vsakih nekaj minut je mimo odbrzel avto.

Potem sem ga zagledal. Marko je prihajal z nasprotne strani, od reke, ki je tiho šumela za nizkim grmičjem. Hodil je počasi, s podrsavajočimi koraki in z rokami globoko v žepih scefраниh kavbojk. »Daj, stari! Pridi, greva navijat! Na stadion. Si pozabil, naši igrajo.«

Noge sem potisnil v zdelane superge in odšel s prijateljem. Ob tem sem se sam sebi opravičeval – *jutri je še en dan.*

Kakšen dolgčas, sem si mrmral, medtem ko sem gledal za igralci, ki so se ležerno premikali po zeleni površini. Slabo je, da sta si moštvi tako enakovredni. Le zakaj nisem ostal doma, napisal bi par strani, morda bi dobil navdih in končno pogruntal, kako naj zgodbo vsaj začnem, če že ne kako naj jo končam. Pogledoval sem na uro in odšteval minute, ki so se mi zdele dolge kot ure.

Po tekmi sva zavila na pivo. S kančkom grenkobe, ki je mejila na samopomilovanje, sem prisluhnil prijatelju. Pravil mi je, kako mu je uspelo priti v knjižnico in kako zanimivo delo opravlja tam. Govoril mi je o Južni Ameriki, avgusta se z dekletom odpravljata tja. Povabljen sta na sestričnino poroko. Pot jima bodo plačali bogati sorodniki iz Buenos Airesa. Sama bosta še nekaj primaknila in si privoščila enomesečno potovanje po Argentini in Čilu.

Pomolčal je in zmajal z glavo:

»Denar je sveta vladar, a kljub temu ne vem, kaj je punco prijelo, da se ženi s tem trideset let starejšim tovarnarjem.«

Takrat se mi je utrnilo, imel sem motiv za nov umor. Začelo se mi je muditi. *Samo domov in bo steklo, sem si rekel, ko sva se razšla pred*

njegovim domom.

In je steklo. Črke sem z veliko naglico nizal v besede in jih združeval v stavke. V dolgih odstavkih sem opisoval srhljive prizore krutosti in brezbržnega odnosa negativnega junaka do žrtve, ki je bila kriva samo tega, da je pred časom dahnila usodni – da. S tem je postala nepremostljiva prepreka, da ni mogel udejanjiti svojih sanj.

Nakladal sem, si izmišljal, dolival kri in za konec odvedel truplo na vrt. Tam ga je morilec zakopal pod gredico cvetočih narcis.

Zdaj so prišli na svoj račun kriminalisti. Inšpektor Šrauf je vohljaj. Postavljal je vprašanja in poslušal iz trte izvite izgovore.

Potem je pozvonilo.

Na pragu se je prestopal stari pismonoša.

»Podpisati bo treba, uradna pošta,« je hitel pojasnjevati s sesljajočim glasom nekoga, ki mu manjkajo sprednji zobje. Pod nos mi je molil svetlomodro kuverto. S tolstim, od cigaret ožganim kazalcem je pokazal tik pod njenim zgornjim robom.

»Tu napišite datum z besedo!« Prst mu je zdrsnil nekaj centimetrov niže in obstal na prekinjeni črti. »Tu se še podpišite!« Odtrgal je potrdilo in ga vtaknil v prsni žep, potem mi je izročil pismo. Zamomljaj je pozdrav in odhitel na ulico.

Le kaj je spet? sem se spraševal in vrtel kuverto med prsti. Iz predala sem vzel nož in jo z enim potegom odprl. Niti malo nisem dvomil, da taka uradna pošta ne pomeni nič dobrega. Roke so se mi tresle, ko sem razgrnil lista in bral. Nekaj minut sem potreboval, da sem dojel skopo napisano vsebino.

Revija Orbita je šla v stečaj. Enostransko mi odpovedujejo pogodbo. Ne, ni mi treba pošiljati novih zgodb. Počutil sem se, kot bi me polili z ledeno mrzlo vodo. Ravno zdaj se je moralo zgoditi, ko se mi je odprlo. Pisanje mi je steklo. Še pred nekaj minutami sem verjel vase, še bolj v honorar, ki sem ga krvavo potreboval.

Kako naj vrnem denar? Kje naj dobim tiste stotake, ki sem jih sposodil od prijateljev in jih porabil za najnujnejše?

Legel sem v posteljo in se skrčil v položaj zarodka. Trepetal sem, kot

da bi mi bilo mraz. Meglilo se mi je pred očmi. Roke sem dvignil k ušesom, v katerih mi je glasno odzvanjalo. Neznosna bolečina se mi je širila iz žličke in me pekla v želodcu, kar mi je povzročalo slabost. Čez nekaj časa sem si toliko opomogel, da sem stopil do omare. V nahrbtnik sem stlačil svoje cunje, na vrh sem dal še osebni pribor. Potem sem zaprl prenosnik in ga položil v še nikoli uporabljeno torbo. Ne da bi poznal vozni red, sem odkorakal na železniško postajo. Kupil sem karto do odročnega kraja. *Oče me bo vesel, na kmetiji bo treba trdo poprijeti za delo, a lačen ne bom. Pišem lahko ob večerih. Ne bom se mučil s kriminalkami, pisal bom o tistem, o čemer si že dolgo želim.*

Silva Mizerit

Rojena leta 1939 v Ljubljani. Po končani gimnaziji je na Filozofski fakulteti v Ljubljani študirala angleški in slovenski jezik in nato 34 let poučevala predvsem angleščino na osnovni šoli, ekonomski šoli in gimnaziji. Kot mlada mamica je napisala več pesmi in zgodbic za otroke, ki so jih v nekaj oddajah »Mehurčki« predvajali tudi na radiu Ljubljana. Pesmi za odrasle so ostajale v predalu. Po upokojitvi se je včlanila v Društvo Lipa – Univerzo za tretje življenjsko obdobje v Domžalah in se začela resneje ukvarjati s poezijo in deloma tudi s kratko prozo. V letih od 1994 do danes je izdala štiri zbirke poezije za odrasle: Tihe poti – samozaložba, Naj bom reka – Mariborska literarna družba, Odmevi trenutkov – samozaložba in Pobegle daljave – samozaložba. Izdala je tudi knjižico kratkih zgodb za otroke. Udeleževala se je maratonov za ženske pesnice v Mariboru in objavljala v več revijah in nekajkrat v oddaji Literarni nočno na ljubljanskem radiu. Njeni haikuji so bili objavljeni tudi v tujini (Amerika, Francija, Japonska, Hrvaška). Dobila je nekaj literarnih nagrad za prozo in poezijo (Mladika – Trst, Radio ognjišče in Mohorjeva družba, Apokalipsa za haiku).

Dolgoletna bolezen jo je naposled priklenila na voziček in v sobo za računalnik. Le svojo pesniško delavnico pri Lipi s pomočjo dobrih prijateljic še obiskuje in tudi vodi strokovno izobraževalni del. Čas ji krajšajo branje, pisanje pesmi in proze ter sestavljanje križank, ki se mu posveča z velikim veseljem.

Črni tujec

Gospa Klavdija se je nerada odpravila spat. Ko je stopila v spalnico, jo je stisnilo v želodcu. Ni prižgala luči. Tiho je stopila do okna in čisto malo odgrnila zaveso. Spet je bil tam, ves v črnem, s kapuco čez oči. Stal je v senci drevesa in nepremično gledal v njeno okno. Že tretji večer je bilo tako.

Prvi večer se ni zmenila zanj, pravzaprav ga sploh ni povezovala s seboj. Najbrž nekoga čaka, si je rekla in pozabila nanj. Ko je bil drugi večer spet tam in je ugotovila, da strmi prav v njeno okno, jo je obšlo nelagodje. Ni mogla zaspati. Čez kako uro je spet stopila do okna. Še vedno je bil tam, črn, nepremičen, zlovešča prikazen. Pa kaj mi hoče? Kdo je?

Gospa Klavdija je intelektualka, upokojena predmetna učiteljica, vdova po sodniku. Zelo rada gleda kriminalke. Všeč ji je Agatha Christie. Modernih kriminalk, polnih nasilja, ne mara, ampak tiste iz minulih časov, iz angleške visoke družbe, z angleškega podeželja s tistimi prelepimi vrtovi, pokošenimi tratami, čudovitimi starimi hišami (ki najbrž sploh niso tako čudovite, če moraš živeti v njih), tiste bi gledala dan in noč. Včasih si pravi, da bi kot resna in pametna ženska morala gledati aktualne politične in kulturne oddaje. Ampak všeč ji je, ko nazadnje ujamejo zločinca in je pravici zadoščeno. V resnici pa je okrog nas toliko laži in lumparij, ki jih nikoli ne odkrijejo. Samo jezila bi se, se tolaži, pomagati pa tako ne morem. V filmu je vse skupaj izmišljeno in zato zabavno. Razen tega so zgodbe narejene po nekem vzorcu in, ko ga spoznaš, lahko uspešno ugibaš, kdo je

zločinec, in si sam sebi všeč, če imaš prav.

Tole zdaj pa ni več televizijska kriminalka. Zdaj se to dogaja njej. Ampak zakaj? Mora biti neki razlog. Ji grozi? Čemu? Gospa Klavdija se je premetavala v postelji in misli so norele po glavi kot roj črnih mravelj. Gre za maščevanje? Kdo bi se ji hotel maščevati? Brskala je po preteklosti, razkopavala po svoji vesti, iskala, iskala.....

Takrat po vojni je ovadila kolegico, ki je dala krstiti otroka. Vrgli so jo iz službe. Danica ali nekaj takega. Ampak če je verna, ne bo iskala maščevanja. Kaj pa tista Vera, ki ji je v časih najlepšega cvetja speljevala moža? Saj je pravi čas odnehala, bil je samo učitelj. Biti sodnikova žena, je bilo pa vendarle nekaj več. In če je toliko let dala mir, menda ne bo zdaj, na starost pošiljala koga nadnjo. Mogoče je kdo iz tiste družine, ki je na dražbi izgubila vilo v prelepem vrtu in sta jo za bagatelo kupila onadva z možem. Zdaj v njej stanuje sin z družino. Menda bi bilo bolj logično, če bi nadlegovali njega. In tisti revež iz barake, sin pijanca, ki ga kljub prošnjam ni hotela spustiti naprej in je moral ponavljati razred, čeprav si je tako želel najti službo? Če danes pomisli, je bilo res nepomembno, ali je znal naštetih vse vrste afriških žuželk in napisati prav vse kemijske formule. Ampak šlo je za princip. Bogve kaj je bilo kasneje z njim. Ta bi bil še najbolj verjeten. Morda je zašel med klošarje in narkomane in zdaj nanjo vali krivdo za svoje zavoženo življenje. Kaj le namerava? In končno je lahko tudi kdo, ki ga je njen mož obsodil na dolgoletno ječo. Morda po krivem? Morda po pravici, pa je človek le nor od sovraštva in se hoče maščevati njej, zdaj ko moža ni več. Moj bog, kako se bo vse skupaj končalo?

Kazalci so se pomikali neznansko počasi. Ob štirih, ko se je že skoraj danilo, se je spet splazila k oknu. Ni ga bilo več. Ves dan je premišljevala le o črni prikazni. Kaj naj naredi?

Naj pokliče policijo? Če se izkaže, da črnuha ne bo več, bodo rekli, da je že čisto dementna.

Nič, počakala bo še nocoj.

Zvečer je bil spet tam. Blizu cestne svetilke, da ga je lahko videla in

toliko v senci drevesa, da ni mogla razločiti obraza pod črno kapuco. Strmela je vanj kot uročena. Potem se je prestrašila: Kaj če jo vidi pri oknu? In prav tedaj je prikazen dvignila roko. Kretnja je bila sunkovita, grozeča. Ni razločila, ali je roka stisnjena v pest. Je kaj držal v njej? Odtavala je v posteljo. Strah jo je hromil. Kljub vročini se je pokrila čez glavo. Čez čas ni mogla več dihati, od vročine in od stiske. Sedla je v postelji. Ni še bilo poletje, a noč je bila soparna, moreča. Zaslišala je čuden glas, nekakšno čivkanje. Spomnila se je: čuk. Njihova stara služkinja ga je enkrat slišala in kmalu zatem ji je umrl brat. Takrat ji je povedala veliko zgodb o usodnih znamenjih: kako začivka čuk, se ustavi ura, nekje nekaj zaropota in .. takrat je vedno v bližini smrt. Kasneje se je norčevala iz takih vraž. Bila je vendar prosvetna delavka, izobražena, ateistka. A zapomnila si je vse. Vedno jo je privlačilo vse, kar je bilo nevsakdanje. Zdaj jo je zmrazilo. Kaj če je vendar kaj na tem? Je to znamenje zanjo? Vsa se je tresla. Šla je v kopalnico, si umila obraz z mrzlo vodo, popila kozarec vode, sedla za mizo v kuhinji, a ni zdržala. Dolgo je hodila po predsobi. V nobenem prostoru si ni upala prižgati luči. Noč se je vlekla. Ko se je naposled začelo daniti, si je skuhala skodelico močne kave in prižgala radio. Vedela je, da ga ni več tam. Podnevi jo je pustil pri miru.

Zajtrkovala ni, ves tek jo je minil. Natočila je vode v majhno škropilnico in šla na drugo stran bloka pod kuhinjsko okno. Tam si je na trati, ki je obdajala blok, uredila majhno gredico s cvetjem. Pomagala ji je, da je lažje prebolela, ko se je iz vile odselila v blok. Zavila je okrog vogla in obstala kot vkopana. Srce ji je razbijalo od strahu in jeze. Narcise so ležale po tleh, pohojene, polomljene. Sklonila se je, da bi pobrala polomljene cvetove. Ob sledi velikega obuvala je v mehki prsti ležal blaten papirček. DANES ZVEČER OB DEVETIH je pisalo na njem. Pod njenim oknom! In visoko pritličje sploh ni visoko od tal. Kaj le namerava? Mehkih kolen se je vrnila v hišo. V veži je odprla nabiralnik. V njem je bila bela zloženka. Velike rdeče črke na prvi strani so kričale vanjo: PAZITE, KAJ JESTE!

Postalo ji je slabo. Komaj je prišla po stopnicah v stanovanje. Roke

so se ji tako tresle, da ni mogla obrniti ključa. Zloženko je tiščala v roki in je ni odprla. Sedla je k telefonu in poklicala policijo. Najprej so hoteli vse njene podatke, šele potem so ji dovolili, da je povedala, zakaj kliče. Da oni nič ne morejo, dokler se kaj ne zgodi, so ji rekli, naj pokliče spet zvečer, če bo neznanec hotel v hišo, naj se ne razburja, ker najbrž ni nič hudega. Razočarano je odložila slušalko. Jasno je bilo, da je niso jemali resno. Kaj naj stori? Na koga naj se obrne? Sin ji bo verjel še manj kot policija. Vedno ji govori, naj ne komplicira. V glavi ji je razbijalo. Legla je. Premagala jo je utrujenost. Ko se je zbudila, je bilo že čez poldne. Takoj se je vrnila groza. Kaj naj stori? Kam naj se umakne? Divje je prekladala možnosti in drugo za drugo zavrgla. Prav nikogar ni bilo, ki bi ji verjel, če mu bo pripovedovala o tem, kar se ji je dogajalo. Nazadnje se je odločila: ostala bo doma, pa bo, kar bo. Zaklenila je vrata, zrinila k vratom težak naslanjač, zaprla vsa okna in spustila žaluzije. Potem je sedla pred televizor. Mislila je, da jo bo to pomirilo, pa sploh ni vedela, kaj se dogaja na ekranu.

Nekaj minut pred deveto se ni mogla zadržati. Čisto malo je razprla žaluzije v spalnici. Bil je tam. Trepetaje je čakala. Ko je v stolpu udarilo devet, se je napotil čez cesto proti bloku. Vhod v blok je bil zaklenjen, kdor je hotel vstopiti, je moral nekemu pozvoniti, da mu je odprl. Gospa Klavdija si je komaj še upala dihati. Nenadoma je pozvonilo. Glasno, divje, dolgo, nasilno. Planila je k domofonu in histerično zavreščala v slušalko:

»Kdo si? Kaj hočeš? Takoj izgini! Poklicala bom policijo!«

Nihče ni odgovoril.

»Izgini! Spravi se stran!« je še naprej kričala. Slušalka je ostala nema. Sesedla se je na naslanjač pri vratih in čakala. Nič se ni zgodilo. Čez kako uro se je splazila k oknu. Postave ni bilo več. Kje je? Mogoče čaka pri vratih, da bo kdo prišel pozno domov in odklenil vrata pa bo z njim vred še on stopil v blok? Sedela je na postelji, vsa mokra od potu, in napenjala ušesa. Nekje nad njo je nekaj zaropotalo. Skočila je pokonci. Spet tišina. Potem je pri hiši nasproti zalajal pes. Velik

nemški ovčar ni nikoli lajal ponoči. Bogve koga je zavohal. Pri cerkvi je udarilo polnoč. Glasno kot da ji bije zadnjo uro. Po ulici je prepeval pijanec. Kar sedela je in sedela in se tresla. Skoraj je že zadremala, ko se je pod oknom grozljivo oglasilo: trpeč jok, kot da nekoga mučijo. Pritisnila si je roke na usta, da ni zakričala od groze. Čez čas spet, zdaj tanko, kot da joka dojenček. Potem vreščanje in ropot, nato pa vse tiho. Gospe Klavdiji je divje razbijalo srce. Morala bi vzeti pomirilo, a ga v temi ni našla, luči pa si ni upala prižgati. Legla je. V kotu je glasno tiktakala ura. Še in še je prisluškovala šumom noči. Dolgo časa se ni zgodilo nič in izmučena gospa Klavdija je vendarle zaspala.

Zjutraj jo je zbudil smetarski avto. Vstala je in si šla kuhat kavo. Sklenila je, da ne bo še ene noči prespala v tem stanovanju. Zvečer bo šla v mesto in si najela sobo v hotelu. Potem bo v miru razmislila, kaj naj stori. Ta odločitev jo je pomirila. Skuhala si je kosilo, šla malo leč, gledala televizijo, potem šla v spalnico, da bi si pripravila nekaj stvari, ki jih bo vzela v hotel. Pod oknom sta se glasno pogovarjali sosedi, obe materi najstnikov.

»Saj smo bili tudi mi mladi, ampak takih traparij pa nismo počeli,« je rekla tista iz stanovanja nad njo.

»No, ja, prav tako smo bili zaljubljeni in neumni,« ji je ugovarjala druga.

»Že, že, pa ne tako zgodaj. Naša frajla jih še štirinajst nima, pa je čisto zmešana. Zatrerala se je v nekega potegona iz devetega razreda in zdaj se gresta Romea in Julijo. Že ves teden poba hodi stat pod njeno okno in gleda gor. Ker ji nismo pustili, da bi ponoči postavala pred blokom, sta si pa skozi okno pošiljala poljubčke. No, danes pa že zjutraj ni hotela ne jesti ne govoriti, iz šole je pritulila, da ga ne mara več videti, ker je lažnivec in baraba in oh in sploh. Tako besna je bila, da mi je celo povedala, kako sta se včeraj, ko sva bila midva z možem povabljeni na prijateljev rojstni dan, zmenila, da bo zvečer prišel gor v njeno sobo. Čakala ga je in čakala, gospodič pa ni pozvonil in tudi pod oknom ga ni bilo. Hvala bogu! Seveda ga je

v šoli napadla, zakaj in kaj si misli in.... Menda ji je v obraz lagal, da je prišel in pozvonil, pa sem ga jaz nadrla in mu zagrozila s policijo. In zdaj reva leži čez posteljo in nekaj časa joka, nekaj časa grozi, kaj vse mu bo naredila. No, se bo že potolažila. Jaz sem si pa tudi oddahnila. Bogve kaj bi lahko ušpičila, če bi prišel gor.«

Gospa Klavdija je globoko vdihnila in izdihnila. Sedla je na posteljo in se tiho smejala in smejala. Potem je poiskala steklenico z viskijem, ki ga je hranila samo za goste, in si nalila kozarček.

»Zaslužila sem ga,« si je rekla.

Stane Padežnik

Sem profesor zgodovine in sociologije z dolgoletnimi pedagoškimi izkušnjami poučevanja v osnovni in v srednjih šolah. V okviru Andragoškega centra Slovenije vodim skupine odraslih v neformalnih oblikah izobraževanja imenovanih šudijski krožki, ki so del projekta vseživljenjsko učenje. Neprofesionalno delujem vrsto let tudi na področju socialnega varstva.

Moje publicistično delo se kaže v dolgotrajnem sodelovanju z nekaterimi tiskanimi mediji kjer objavljam ne literarne prispevke. Na nacionalni RTVSLO si kot predsednik nekega programskega odbora (delovnega telesa programskega sveta) prizadevam doseči enako dostopnost programov tega medija vsem gledalcem in poslušalcem. Pisateljska pot pa se mi je odprla leta 1987 z objavo mojega prvenca pri Prešernovi družbi. Kasneje sem izdal še eno daljše prozno delo, nek priročnik s področja socialnega varstva in drugo. Niz kratke proze še čaka na objavo, skupaj z njimi tudi tekst, ki sem ga poslal na vaš natečaj.

Iz vsega kar počnem je razvidno, da me zanimajo odnosi med ljudmi, socialne razmere v določenem zgodovinskem trenutku, boj za preživetje marginalnih skupin, ljubezen, življenjske zgodbe nasploh. Metoda Michaela Balinta mi pomaga odkrivati bistvo problemov, metoda Stanislavskega pa približati se psihološkemu realizmu in organskemu doživljanju likov, ki jih z veseljem prenašam z odra življenja na prozne strani.

Zadnji večer

Karlo, zakrknjen tridesetletni samec, vase zaprt in nesrečen, bančni uslužbenec, se je zatekel v samotno pastirsko kočo pod Dobrčo, da bi razočaran nad svetom in žalosten, ker so se zrahljale vezi z njegovo žensko, dočakal novo leto.

Nocoj je zadnji večer v letu, ko pri medli luči petrolejke, izrezuje srčke in zvezdice iz srebrnega papirja ter jih lepi na okensko steklo, okoli treh voščilnic, ki jih je prinesel iz doline, da bi si pričaral novoletno razpoloženje.

Z mislimi je pri njej, pri Dunji, učiteljici v neki vaški šoli blizu Raven. Poročil bi se z njo, če bi želela. Dovolj dolgo je že sam. Stanovanje je tako pusto brez ženske. Tudi njeni, šest in osem let stari hčerki, bi sprejel. Zakaj se je pred meseci razvezala, ni utegnil izvedeti, saj sta se poznala komaj slabe tri tedne, videla pa samo trikrat. Prvič, ko sta se spoznala, pri njeni sestri, katero je obiskal s prijateljem. Ob stisku roke, sta začutila, kako je med njima preskočila iskra, zavladata je prijetna napetost in bila sta zaznamovana. Drugič zopet pri sestri, na žuru, ko je plesala vso noč samo z njim, mu popolnoma zmešala glavo, da se ni mogel prepoznati in je kot najstnik, samodejno začel kovati verze, se preostanek noči stiskala k njemu v kotu na tleh, ker ni bilo dovolj ležišč za vse. In teden dni za tem, ko je opazil, da se je, še danes ne ve zakaj, zaprla pred njim kot marjetica, odvrčala pogled, molčala, ali pa govorila nepomembne reči.

Tisočkrat je že premler sleherno podrobnost, skušal dognati, kaj jo je odvrnilo od njega, kje ga je polomil in si razbijal glavo z vprašanjem,

kaj je počela v Gradcu zadnjo soboto in s kom je bila? Na uho mu je prišlo, da sta bili s sestro v nekem baru..

Mati je, samohranilka in obe deklici je pustila čez noč sami! Kako je mogla?

Iznenada zasliši zunaj pred vrati zamolklo topotanje. Nepričakovano trkanje v tej samoti in pozni uri, ga preplaši, da za trenutek otrpne. Trkanje se ponovi. Karlo previdno stopi k vratom, jih odpre komaj za ped široko in nezavpljivo pogleda v mrzlo, medlo temo.

“Kdo pa je?” prav tako previdno vpraša, kot da bi slutil nevarnost takoj za vogalom. Pred vrati prvi hip ni nikogar. Nato v pramen šibke svetlobe, ki jo meče petrolejka v blede noč prostrane samote zasneženega pobočja gore, stopi neznanec.

Sneg še vedno prostodušno naletava. Moški pred njim vošči dober večer in pove, da se je izgubil. Pot je zametlo in ne ve več kam naprej. Namenjen je na Dobrčo. S prijatelji je dogovorjen, da v zimski sobi kočje, dočakajo novo leto. Močno že zamuja in neve, če se mu sploh še izplača iti naprej. Ura je že dvajset minut čez deveto in izčrpan je od gazenja po celem snegu. Rad bi se malo spočil in okrepčal, potem pa bo šel dalje, če mu bo Karlo pokazal pot in če bo v takšnem vremenu sploh še mogoče. »Poklicati jih ne morem, da bi mi kdo prišel nasproti, ker se mi je mobilnik izpraznil že v dolini! Bi mogoče lahko od vas telefoniral?«

“Ne bo šlo!” odmajajo Karlo z glavo. »Na tem kraju telefonija odpove. Ni signala.. Vztopite!”.

Moški se otrese, zatopota po kamnitem pragu in si s sirkovo metlo pomete sneg s čevljev.

“Oni morajo biti že gor od večera! Jih niste nič videli?”

“Ne!” odvrne Karlo neprijazno, nejevoljen zaradi motnje, ki je prekinila njegovo premišljevanje in sanjarjenje.

“Popoldan so žli iz Ljubljane. Dogovorjeni smo bili, da se dobimo v Trziču, pa sem zamudil. Malo pred Kranjem sem zdrsnil s ceste, ker nisem imel verig. Nič hujšega ni bilo, samo v celem snegu sem ostal, potem pa sem moral na medkrajevni avtobus. Takrat sem bil

že nedosegljiv. Lahko bi me prišli iskat. Najbrž me niso dolgo čakali. So si mislili, da jih bom že dohitel.”

“Pot je tam na drugi strani pašnika kakšnih sto metrov stran!” pomigne Karlo samovmevno z roko proti okencu poleg križa na steni. Moški odloži nahrbtnik, sname smučarsko kapo in volnene rokavice. Pri močnejši luči si natančneje ogleda Karla, ker se mu zazdi nekemu podoben. Prijazna toplota tesnega prostora pod nizkim stropom očrnelih tramov ga zajame po vsem telesu, da zadregeta, kot da bi ga spreletel srh. Pomane si premrle roke in nekajkrat močno dahne toplo sapo vanje: “Se nisva midva že nekje srečala?”

Karlo se ne more spomniti. Suhljata postava možkega, nekoliko mlajšega od njega in manjšega, z neverjetno kratkimi, ščetinastimi lasmi, ki rastejo iz popolnoma obrite lobanje, ga na nikogar ne spominja.

“Jaz sem Tone!” reče neznanec in mu poda roko.

“Karlo Jamnik!” zamrmra Karlo. “Bolje bo, da se za ta čas sezujete in sedete k peči. Gotovo ste premraženi?”

Tone ubogljivo sezuje premočene gozderje, jih postavi k okrogli keramični peči iz katere se od časa do časa skozi špranje pokadi gost, belkast dim, dišeč po smolnatem lesu in premišljuje od kod se poznata.

“Boste čaj?” vpraša Karlo.

“Bom! Ste sami v tej samoti?” zanima Toneta.

“Da, sam!”

“Pa menda niste pastir?”

“Ne!” Karlove ustnice spreleti trzljaj, ki bi lahko bil nasmešek. -Pozimi pa pastir!- Ha, ha!

“Kako, da ste potem tukaj?”

“Iz podobnega razloga, kot hočete biti vi zgoraj v koči!”

“Da, seveda! Vas bo še kdo obiskal?”

“Ne!”

Zdaj že pijeta čaj.

“Ste lačni?” vpraša Karlo, da bi zatrl mučno tišino, ki je nastopila

med njima.

“Uh, kot konj!”

“Jaz sem že pojedel, ampak nekaj bova že našla.”

“Ne, ne! Nič ne iščite! Imam s seboj!”

Tone potegne iz nahrbtnika vrečo s kruhom in klobaso. Med jedjo pripoveduje o nezgodi na cesti, ki ga je zadržala, da ni mogel priti na dogovorjeno mesto, da bi se skupaj podali na Dobrčo.

“Ko bi prišel vsaj do noči na vrh. Pot pred kakšno uro še ni bila tako zasnežena. V gore sploh ne bi šel, če ne bi vztrajali prijatelji.”

Iz plastenke srkne žganje, ga vlije nekaj v čaj, nato še hoče v Karlovo skodelico.

“Ne, hvala! Ne pijem žganja.” se namrdne Karlo.

“Prav, bom pa jaz popil vaš delež.” se zadovoljno zasmije Tone in zopet srkne iz plastenke.

“Kako ste prišli v to bajto, če niste pastir?”

“Karlo zamišljeno in mrko meša čaj.

“Preko prijatelja. Študent je. Med počitnicami je bil tukaj za pastirja. Letos prvič. Priskrbel mi je ključ.”

Med žvečenjem čez čas reče Tone: “Tukaj ne bi zdržal niti pol ure! Sam že ne. Preveč samotno je in pusto.”

“Samo v samoti lahko človek premišljuje”

“Jaz ne potrebujem premišljevanja! Okoli mene mora biti dinamično. Dogajati se mora kaj. Ljubim gibanje.”

“In kaj ste po poklicu?”

“Plesalec.”

“Potem pa se res ne dolgočasite.”

“Ne! Moje delo je nadvse živahno.”

“Plešete športne plese?”

“Ne! No, tudi, privatno, drugače pa sem baletnik.”

“Baletnik?” se začudi Karlo. “In v gore hodite? Se ne bojite, da bi si poškodovali noge?”

“Seveda se, zato pa sem zelo nerad privolil, da pridem sem gor v tako nestabilnem vremenu. Če ženske ne bi vztrajale ...!” se zasanjano

nasmehne in se hipoma zastrmi v Karla.

“Aaa! Zdaj se spomnim!” udari Tone, z ročajem žepnega noža po mizi. “Niste vi iz banke?”

“Iz banke? Sem, da!”

“Referent za ... za kulturo ali kaj takega?”

“Za izobraževanje.”

“No, pa za izobraževanje. Točno! Od takrat se vas spomnim. Pri vas sem imel predstavo, za kolektiv. Jubilejne nagrade ali kaj? Vi ste organizirali. Se me spomnite? Za osmi marec. Plesal sem nekaj modernega. Zaganjal sem se kot sokol okoli soplesalke in ji nekajkrat skočil na hrbet. Smešna zadeva. Najbolj so ploskali moški. Se me spomnite?

Govorila nisva, ker ste kontaktirali samo z mojim menagerjem.”

“Malo se vas pa res spomnim.” se popraska Karlo po glavi.

“No vidite! Bolj modern balet plešem. Lahko me tikate, saj sva približno istih let.”

“Prav!” reče Karlo nelagodno s pomislekom. “Vi lahko tudi mene!”

Tone nazdravi s plastenko žganja. Karlo dvigne skodelico čaja. V mislih se neprestano ukvarja z Dunjo. Na licu čuti njene lase, njen obraz. Med plesom mu je naslonila glavo na rame. Kako zelo jo pogreša.

“Karlo! Ne bi šel z mano gor do kočee?” predlaga Tone med pospravljanjem ostankov klobase in hlebčkom rženega kruha.

“Lahko bi šla takoj zdaj! Dobro se bomo zabavali!”

Karlo odmaja z glavo. Toneta začinja izdajati jezik, ker je morda preveč srknil, pa tudi pogled mu je že posteklenel.

“Zakaj ne? Pojdi! Greva! Saj se bo našla kakšna zate!”

“Oh, glej ga! Če boš hotel, boš lahko imel dve ali tri! Dobre mrhe so, preizkušene!”

“Ne!” odreže Karlo, vstane in si še natoči čaja.

“Zaplesale ti bodo, če boš hotel! Naglo napredujejo, od kar sva jih vzela s šefon v roke. Prej so bile čisto lesene. In lepo izgovarjajo “r” po koroško.” Pri tem poskuša posnemati koroški “r”. “Po koroško,

kot po pravilih. Pristine Korošice, ti rečem. Ne bo ti žal! Tri dni ga bomo srali! Še našel se boš seksa!”

Karlo grize spodnjo ustnico, odvrta pogled, strmi v temno okno in si kliče v spomin Dunjin glas in njeno pogrskovanje. Tudi ona je Korošica, prava pravcata Korošica!

“Se bojiš žensk?” sili v njega Tone.

“Oohh!”

“Si se z ženo sprl, da si sam tukaj?”

“Nisem poročen!”

“Potem pa sploh! Kaj čakaš?”

“Ne! Srečen bom, če me boš pustil pri miru! Lahko se vležeš tje v kot v spalno vrečo in greš jutri sam naprej, ali pa še nočoj!”

Tone mlahavo vstane in prime Karla za komolec. Učinek žganja prihaja vse bolj do izraza. Kadar je vinjen, je nadležno vsiljiv.

“Ne bo ti žal! Zagarantirano prvovrstno blago! Da bi videl, kako te znajo spodžgati! Pravzaprav je očarljiva njihova začetniška lesenost. Ha, ha, lesena mesenost!” Zadovoljen je nad svojo domislico. “Folk je popenil, ko so prvič nastopile. Predstavil sem jih v Gradcu.”

Karlo ga pozorno pogleda: “So striptizete?” vpraša.

“Ah! Navadne kmečke butare, ki hočejo na dokaj enostaven in hiter način zaslužiti nekaj čukov. Najboljši pa sta sestri. Cukrčka, ti pravim. Veliki, krepki! Ena je blont, druga pa ... druga pa temnejša. Zdaj v soboto so imele prvi nastop. V baru! Slačiti se že znajo kot v filmu, lepo počasi. No, migajo, migajo pa še slabo. Naučiti jih moramo. Lahko bi pomagal!”

Karlo ne zdrži na mestu. Vstati mora, stopiti k oknu in nekaj storiti. Živčen je!

“Tista, temna, mislim, da je Dunja, veš kakšne joške ima! Takšne velike, napihnjene in vedno proste, brez oklepa!”

“Kako si rekel?” se obrne Karlo?

“Kaj?”

“Kako ji je ime?”

“A ime? Ha, ha! Dunja, seveda! Pregledoval sem njena bedra in

mačko, ko sem ugotovil, da ima nekaj ruskega na sebi.”

Karlo se spomni sobotnega popoldneva, ko jo je pozno v noč zaman čakal. Klicati je ni hotel, da se ji ne bi vsiljeval, ona pa se mu tudi ni oglasila. Nato je prišla šele v nedeljo popoldan, s sestro in s seboj sta pripeljali svoje tri otroke. Razganjalo ga je od srda, ljubosumja in ljubezni. Bila je zadržana, se mu izmikala in se ves čas držala sestre, da se je ni mogel dotakniti niti se pogovoriti na samem. Kakšna ženska? Najprej ga je na žuru zmešala kot še nobena, potem ga pa noče niti pogledati. Rekli sta, da sta bili v soboto “pač” v Gradcu, v nekem baru. Gledali sta program, sedeli in klepetali. Več ni spraševal. Imena bara nista omenili. Kaj, če sta bili ravno v tistem baru, katerega omenja Tone?

Dunja? Da bi bili dve Dunji hkrati v istem baru? “Ali so Rusinje?”

“Kakšne Rusinje, človek božji! Rekel sem ti, da so Korošice! Vse tri! Oktobra sem imel nastop v Kulturnem domu, ko je prišla ena za mano v garderobo, saj veš kako je! Nisem mogel zavrtniti! Želele so vnovčiti svoje lepe noge in telo, pa smo se zmenili!”

Karlo nemirno stopi mimo njega. Nemogoče!

“V soboto, praviš?”

“Da!”

“Zadnjo soboto?”

“Zdaj v soboto! Do štirih zjutraj, potem pa ..., potem pa še poseben program seveda, za nas! Čisto poseben, v moji spalnici! Kaj pa je?» Karlo ga prebada z očmi. Po vsem telesu se trese od groze. “Kako se piše Dunja?” izdavi. Glasu ne more obvladovati.

“Hm! Preveč me vprašaš. Čakaj, čakaj! Bom pogledal v notes.” Ko že brska po notesu, vpraša: “Je to tako važno?”

“Je!!!” odseka Karlo vreščavo, potem pa mu nekaj močno zadrigne grlo, česar Tone niti ne opazi.

“Dunja Kotnik!” prebere z vlažnega papirja.

Karlo udari s pestjo po mizi in zatuli: “Hudiča! To je ona!”

“Kdo?” se prestraši Tone. “Kdo?”

“Moja, moja ženska!”

Tone se začne prizanesljivo smehljati, nato ga popade neustavljiv krohot. "Kaj pa če ni? Prej si rekel, da nisi poročen!"

"Punco imam!"

"Ha, ha! Takšno punco! Ona ima otroke! Ločena je z dvema hčerkama."

"Jasno, ona je!" obupano zatarna Karlo in zavije z očmi. Ona je, ona kriči v njem. "Kaj ste naredili z njo?"

"Nič takega! Sama je hotela!"

"In tiii siiii ...!" zakriči Karlo. Ne more izreči kaj, tako ga boli kruto spoznanje.

"Pa kaj potem? Sama je hotela! Sicer pa je nisem sam!"

"Prekleti pankrti!" zarjove Karlo, pograbi velike ovčarske škarje z mize, se silovito obrne in zamahnez njimi, da bi ga pri priči spodil. Tonetov instinktivni plesni gib vstran, zaradi povsod nastavljene krame, ne zadošča. Razprti rezili ga kljub temu toliko oplazita, da se mu pripriči vlije kri.

"Kurbe, lopovi!" V slepi jezi hoče še enkrat zamahnuti, ko ga posledice njegovega brezumnega dejanja v hipu streznijo. Prizor, ki ga zagleda z drugačnimi očmi, je tako grozljiv, da mu zledeni kri v žilah.

Tone se ječe zgrudi na tla in pade na obraz. Tudi Karlo se zruši naprej čez mizo, zaihti nemočno in obupano kot otrok: "Kaj so naredili z njo? Dunja, Dunja!" kliče.

Sabina Dermota

V genih prenašam ljubezen do narave, željo po gibanju in nemirni duh. To me vodi pri navdihu za pisanje. Kar nekateri želijo povedati z dobro fotografijo, se jaz trudim opisati z lepo slovensko besedo. Življenje zaradi slepote sprejemam nekoliko drugače, a zato nič manj zanimivo. Seveda pa brez razumevanja in pomoči ljudi, ki me imajo radi, vsega tega ne bi doživela. Zato jim z opisi svojih občutkov želim na svoj način razložiti moje doživljanje sveta in se jim hkrati zahvaliti za to, kar mi dajejo. Če pa še kdo drug prebere kakšno mojo zgodbo, sem še toliko bolj vesela.

Ko si dobrodelnost in tek podata roke

Vedno in povsod sem jih srečevala. Na sprehodih, v hribih, po mestu ..., peš in pozimi na smučeh. Tekачe obeh spolov in vseh starosti. Tekli so mimo mene. Eni počasi, drugi hitro, vsi pa z dobro začrtanim lastnim ciljem. Da preprosto uživajo v gibanju, dobijo in ohranijo čvrsto in zdravo telo ali pa si zacelijo rane na duši, ... Sama v najstniških letih nisem imela spoštljivega odnosa do teka. Ker sem vedno imela kak kilogram preveč, sem v teku videla predvsem prisilno mučenje. Kljub temu sem kdaj pa kdaj v njem izživela svojega tekmovalnega duha. A bila sem najmanjša med vrstnicami in sem se zato vedno morala potruditi še bolj kot one. Noben učitelj športne vzgoje tega ni znal ceniti, zato nisem pogosto tekmovala. Kaj pa sem pri trinajstih vedela o življenju? Dekleta pri sedemnajstih so bile zame že prave dame in zgrozila sem se, če sem samo pomislila, koliko bom stara ob prelomu stoletja. Predstavljala sem si, da bo takrat življenje že bolj ali manj za mano. Pri trinajstih še pomislila nisem na izzive, ki jih s seboj prinaša zrelost štiridesetih let. Končala sem osnovno in srednjo šolo. Vpisala sem se na fakulteto. Študirala in pavzirala, delala preko študentskega servisa, spoznala bodočega moža in se poročila. Se zaposlila in prišla sta otroka. Postala sem mama v pravem pomenu besede. Na razpolago družini vseh 24 ur dneva. Uživala sem v tem poslanstvu in ničesar nisem pogrešala. Otroka sta rasla in s tem tudi njuna želja po gibanju. Z gibanjem so prišli na vrsto tudi športi. Na primer kolesarjenje. Preden sta se naučila samostojno voziti kolo, sem neštetokrat skoraj dušo izgubila,

medtem ko sem ju lovila. Na srečo so bile to kratke razdalje, sicer bi že izdahnila. Potem sta si zaželela rolerje. Da sem ju lahko učila rolanja, sem jih morala imeti tudi sama. Otroka sta me opozarjala na ovire na cesti, jaz pa sem ju učila pravilne tehnike rolanja. Ker so otroci naravni talenti za šport, smo kaj hitro našli skupni jezik. Tako smo tudi drsali in smučali. Po petnajstih letih sem zopet stala na smučeh in z veseljem ugotovila, da smučanja še nisem pozabila. V športih sem vse bolj uživala. Z možem sva zopet začela hoditi v hribe in kmalu se je prebudila moja strast do plezanja po gorah. Ljubezen do gora imam globoko zakoreninjeno v genih. Kaj za to, če ne vidim prelepih razgledov vse na okrog. Do njih čutim pravo prvinsko ljubezen. Navdajajo me z radostjo in notranjim mirom. Zzato zanje noben napor ni pretežak. Zaradi dejstva, da ne vidim, sta moja hoja po hribih in plezanje po gorah počasnejša, kakor za videče. Zato zanje moj način planinarjenja izgleda bolj kot potepuško klatenje. Z razliko od njih, pa jaz ne morem hribolaziti sama. Da se lahko spojim s hribi in gorami, vedno potrebujem spremljevalca. In da se moji večji spremljevalci ob meni ne dolgočasijo, moram že prej poskrbeti za svojo dobro fizično pripravljenost. Vsakršna, tudi telesna kondicija je namreč zelo izmuzljiva reč. Pride slabo vreme, nujne obveznosti, ali že kaj, pa ne moreš redno v hribe. Kondicija pa ne čaka. Z njo je tako, kakor z ljubeznijo. Če je ne neguješ, se hitro poslovi in moraš jo osvajati znova. Odkar pomnim, sem ljubiteljica narave. Za svoj obstoj nujno potrebujem sonce ali dež na koži, veter v laseh in svobodo v duši. Zato me fizične aktivnosti v dvoranah ali fitnesih ne zanimajo. Pri štiriinštiridesetih letih sem se odločila, da začnem teči. Poleg hoje in plezanja je tudi tek prvinska oblika človekovega gibanja. Najprej je bil namenjen lovu ter begu pred nevarnostjo in kasneje premagovanju večjih razdalj. Danes pa je to najcenejša oblika športa in rekreacije. Zanj potrebuješ le dobre tekaške copate in že lahko tečeš, kakor ti srce dovoli in duša poželi.

V teku sem videla novo priložnost, saj sem nameravala trenirati sama. No, ne čisto sama, ampak s pomočjo psa vodiča. Pes vodič

slepih je dobro izšolan pes, ki je prvenstveno namenjen spremljanju pri hoji po pločniku, opozarja na ovire, pomaga poiskati prehod za pešce, slepega vodi mimo velikih luž in podobno. Jaz pa sem želela z njegovo pomočjo tudi teči. Barona sem dobila sredi leta 2011. Najprej sem se zelo strogo držala uradnih navodil, s časoma pa sva jih preseгла. Ker sva se tako navezala, sem sklenila z njim trenirati tek. Ker sem pri vseh drugih športih odvisna od pomoči prijateljev in družine, mi je samostojnost pri teku z mojim psom Baronom pomenila tudi čudovito osebno svobodo. In tekam lahko kar po področju okoli doma, ni potrebno nikamor drugam, daleč oditi ali se voziti, da bi lahko varno tekla. Moja največja motivacija za tek pa je bila velika želja po udeležbi na DM teku. To je humanitarni tek za ženske, ki ga vsako leto organizira Drogeriemarkt. Del denarja od prijave je vedno namenjen dobrodelnosti. Ker se tudi za slepe veliko denarja zbere na podobne načine, sem si sama želela prispevati nekaj za nekoga, ki si v življenju lahko pomaga le s tako zbranimi denarnimi sredstvi. Udeleženske teka tečejo na 5 ali 10 kilometrov. Razvrščene so v več hitrostnih skupin, odvisno od pripravljenosti vsake posameznice. Več let sem si srčno želela teči na tem teku, a ne da bi prišla zadnja na cilj. Toda bila sem tako zelo brez tekaške kondicije, da je moja hči bila nad mojo namero kar zgrožena. Ko sva nekoč tekli skupaj, je iskreno dejala: »Ja, mami, ne vem, kako ti bo šlo, če ne zmoreš niti 300 metrov preteči, ne da bi vmes hodila. Mogoče pa ni pametno, da se prijaviš.«

»Počakaj ti malo, draga Nika. Boš videla, kako dobro mi bo šlo,« sem sklenila vztrajati. Če se jaz za nekaj odločim, potem sem v tej nameri neverjetno odločna.

Pa ni bilo ravno tako lahko. Najprej sva s sinom Janom s tandem kolesom prevozila razdaljo poti, po kateri sem nameravala trenirati. 6 kilometrov in 300 metrov sva izračunala. To je bila pot, ki sem jo nameravala vsaj trikrat na teden preteči, in to s pomočjo Barona. On je navajen, da hodi vedno po levi strani cestišča. To navado sem nameravala obdržati. Oprsnico in vodilo pa sem zamenjala s tekaškim

pasom. To je elastičen pas, na koncu katerega je tog usnjen trak. Ta trak je dolg približno pol metra, ravno toliko, da je med menoj in psom še kratka varnostna razdalja. Držala sem ga v roki in preko njega sprejemala informacije o cestišču. Pes je tekel po skrajnem levem robu, jaz pa tik ob njem. V začetku mi je bilo pomembno le, da progo premagam v čim krajšem možnem času. Kadar nisem mogla teči, sem pač hodila. Zelo prav so mi prišli tisti deli na progi, ki sem jih hočeš - nočeš morala prehoditi: prehodi za pešce, železniška proga, grbine od dreves in luknje, nastale zaradi raznih prekopov cestišča. Teh motenj je bilo ravno toliko, da sem si od teka lahko oddahnila. Potem je prišla Saša. Saša je ena od mojih najboljših prijateljic. Tek trenira v klubu in je zelo dobra tekačica. Ker ji rezultat na DM teku ni pomemben, se je ponudila, da me spremlja. Najprej sva morali preučiti najboljšo skupno tehniko teka. Običajno slepi tečejo s spremljevalcem s pomočjo elastičnega traku, ki si ga oba tekača kot zanki natakmeta na notranji roki. Ta sistem najbrž odlično funkcionira, če tekača lahko tečeta vzporedno. Pri DM teku pa so tekaške površine ozke, speljane v klanec in na vsaki strani poti je tudi odvodni kanal. Če računaš še na to, da kdo koga prehiteva, tak način teka ne pride v poštev. Zato sva se lotili teka s pomočjo pohodne palice. Palico sva raztegnili na meter in pol dolžine, da se pri teku nisva pohojali. Saša si je zanko nataknila na roko, jaz pa sem drugi konec palice držala na dlani. Tako sva roki najmanj obremenjevali in jaz sem preko palice še vedno dobila dovolj informacij o talni podlagi. Prav tako o robu cestišča in zavojih na progi. S tem načinom teka sem se počutila zelo varna. Saša me je lepo peljala mimo lukenj in vzboklin, mimo luž in čez vse prehode za pešce. Ko sva to progo prvič pretekli skupaj, sem se počutila, kakor da me bo vsak trenutek od napora zadela kap. Hkrati pa sem se zavedla, da sem sposobna preteči 5 kilometrov. Sklenila sem trenirati še bolj odločno in vztrajno. Baron se temu ni upiral. Vsakič, ko sem oblekla tekaške hlače, je kar ponorel. Na začetku se je malo obotavljal in ovohaval. Ko pa je videl, da gre zares, je dvignil glavo in mi kazal rob cestišča. Najprej z naše

ulice na glavno cesto, ki teče skozi vas. Na prvem travniku sem ga pustila lulat. Potem sva morala čez križišče in skozi drugo vas. Nato po klancu navzdol, čez opuščene železniške tire, mimo industrijske cone ob pločniku do Brnčičeve ceste, pa še čez križišče in že sva bila pri mojem rojstnem domu. Od tam se vije lepo asfaltirana cesta proti Savi in nato pot teče po gozdu in ni nevarna. Ko se pri Savi konča, se po isti poti vrneva domov. Med tekom moram biti kljub Baronovemu spremstvu zelo zbrana in pozorna. Zelo dobro moram poslušati, saj vsi mimoidoči pešci in kolesarji pač ne vedo, da ne vidim. Vedno pa grem na tak trening s pozitivnim duhom, ki mi pomaga pri premagovanju takšnih težav. Vsaj trikrat na teden sva pretekla to progo. Včasih v deževnem vremenu, včasih po soncu, pa ob lepih pomladnih jutrih ali v večernem mraku. Kdaj pa kdaj se nama je pridružila Saša, da sva preverili moj napredek. Prvega junija pa je prišel veliki dan.

Cel teden prej je deževalo, a v soboto se je naredilo prelepo pomladno jutro. S ponosom sem oblekla zeleno majico s štartno številko 90909. To številko sem dobila v prijavnem paketu in takoj me je prevzela. V njej sem videla posebno sporočilo. Nekaj neskončnega, ritmično ponavljajočega sem videla v njej. Kakor tek sam. S Sašo sva bili dogovorjeni, da se dobiva na avtobusni postaji pri Tivoliju. Bila je namreč takšna gneča, da bi se sicer težko našli. Start je bil napovedan ob deveti uri dopoldan na "pasjem travniku". Tako ga namreč imenujejo tisti, ki veliko zahajajo v Tivoli. Ob robu travnika je bila po vsej dolžini označena štartna proga. Pet metrov široka, s trakovi različnih barv označena steza. Vsaka barva je označevala posamezno skupino tekačic. Razvrščene smo bile v časovne skupine, v katere so nas razporedili že ob prijavi. Vsaka je prejela barvno zapestnico, ki je ustrezala časovnemu okviru tekaške pripravljenosti tekačice.

S Sašo sva se postavili v svojo skupino in s ponosom sem ugotovila, da stojiva nekje na sredini kolone. Tekiško prizorišče je bilo tako razmočeno, da smo bile v trenutku blatne prav do kolen. A nobene

od udeleženk to ni prav nič motilo. Še najmanj pa mene. Bil je moj dan in nameravala sem samo uživati. Čuki so dajali ritem pripravljenim neučakanim parom nog. Odštevanje in že je strel iz pištole v tek pognal prvo skupino tekačic. To so bile tiste, ki so tekle na 10 km. Nato druga skupina, v kateri so bile najhitrejše tekačice na 5 km. Za njimi tretja in že smo bile na vrsti me – rumene. Na štartu so po zvočniku povedali, da bova s Sašo tekli v tej skupini in naj bodo sotekačice pozorne na naju. »Običajno je takšno prerivanje, kakor na ragbi tekmi,« se je pošalila Saša. Bližale smo se štartni črti. Vsaka je imela na copatu pritrjen čip, ki se je sprožil ob prestopu štartne črte in takrat se je pričel meriti tudi čas. Saša me je opozorila nanjo in pričelo se je zares. Trasa najprej teče prek travnatega zemljišča, potem pa zavije na makadamsko pot, ki se kmalu vzpne v klanec. Kljub temu, da sem trenirala le po asfaltu in po ravnini, sem se veselila teka v klanec, saj sem navajena hoje po hribih in sem v tem videla svojo prednost. Predvidevala sem, da večina deklet raje teče po ravnem. Hrup z glavnega prizorišča se je oddaljeval in vedno glasnejši je postajal enakomeren ritem tekaških copat in pospešeno bitje srca. Skupaj z utripanjem adrenalina po žilah in veseljem nad tem, da lahko tečeš in vdihavaš svež jutranji zrak, je vse to fantastična poezija, ki jo moraš doživeti. Tekle smo skozi gozd, gor in dol, pa po ravnini in zopet v klanec in dol. Pozorna sem bila na talno podlago, saj je vsaka korenina, luknja ali večji kamen na poti lahko vzrok za zvin gležnja. Ugotovila sem, da je najbolje imeti podplate čim krajši čas v stiku s tlemi. To niti ni bilo težko, saj so me noge kar same nesle naokrog. Ko sem zopet zaslišala hrup z glavnega prizorišča, sem vedela, da se približujemo cilju. S poti smo zavile na travnato ciljno ravnino in zaradi nepričakovane spremembe tal sem se skoraj znašla na tleh. Od presenečenja sem na vse grlo zakričala: »AAAA«! To je bil hkrati tudi krik veselja, saj mi je prišlo do zavesti, da Čuki igrajo Esmeraldo. »A slišiš Saša? Esmeraldo igrajo. A misliš, da zaradi naju?« A nisva imeli časa za razpravo. Še nekaj sto metrov in bili sva v cilju. Zadihana, zardela in neizmerno srečna sem pretekla ciljno

črto. Nekaj časa kar nisem mogla verjeti, da sem res lahko, skupaj z 8500 dekleti, pretekla začrtano progo in tako pomagala pri nakupu specialne proteze za športnico, ki bo z njo morda nekoč tekla na dobrodelnem teku. Sreča in radost in veselje ob tem spoznanju so kar neopisljive. Občutim pa jih vselej, kadar se spomnim tistih trenutkov.

S tako čudovito kronanim prvim tekaškim uspehom seveda ni bilo konec mojega teka. Tekoška vna me je pripeljala do humanitarnega društva Never give up. Sedaj s člani tega društva tečem dalje. Ne do cilja, ampak do novih razpoti. In ne da zmagam, ampak da tudi jaz pomagam!

Veso Pirnat - Brolski

Veso Pirnat-Brolski (pseudonim povzel po koprskem trgu Brolo), je na svet prijel tik pred drugo svetovno vojno, 15.2.1941 v Beogradu, kjer je oče služboval na enem od ministrstev. Skupaj z drugimi Slovenci je družina po enomesečni kalvariji v začetku junija istega leta prispela v svojo tudi že okupirano Ljubljano.

Tam je avtor dokončal nižjo gimnazijo. Že takrat je čutil nagnjenje do pisanja in se poskušal s poezijo in kratko prozo, ki jo pa še ni objavjal. Leta 1956 je oče (po poklicu igralec) dobil dekret za napotitev v novoustanovljeno gledališče v Kopru. Po pridobitvi prvega grafičnega poklica, je svoje znanje na grafični šoli še dodatno nadgradil. Ukvarjal se je s slikarstvom v različnih tehnikah. Največji uspeh je dosegel s povsem lastno inovativno freska tehniko in v njej tudi uspešno razstavljal. Ustanovil in vodil gledališko skupino s katero je nastopal po manjših mestih, kakor tudi v zaledju Istre. Do svoje upokojitve je naloge opravljal v komerciali.

Že v fantovskem obdobju je objavjal krajše športne prispevke v takratnem »Slovenskem Jadranu« in uspešno sodeloval na natečajih za kratko prozo. Resnejši literarni poskusi so se pričeli po prihodu s Kube leta 1987, ko je dozorela odločitev, da se bo bolj resno posvečal pisateljstvu. O takrat je tudi član Združenja primorskih literatov.

S svojimi pesniškimi prispevki kakor tudi s kratko prozo je še vedno stalni gost mnogih slovenskih revij, o čemer priča obsežna bibliografija. S kritičnimi prispevki je bil do nedavnega prisoten tudi v različnih časnikih.

Vračamo se s kopanja. Poletje je še vedno tisto indijansko. Edino morje se je že močno ohladilo. Mimogrede se ustavimo v Snack baru na točeno. Ena njenih iz službe se z vozičkom ustavi ob najini mizi. Mali s kapico na glavi je posrečen svetlook buhteljček. Večkrat udari z roko po igralih in me vsakič presenečeno pogleda. Ko se Bela vzpne proti njemu jo začne tapljati po glavi in radostno vrešči. Vesna ga vzame v naročje.

»Pridi, pridi ti k meni malo. A si ti kaj priden? Kako lepo dišiš. Povej a si kaj priden?« se pritisne z obrazom.

»Na vzemi ga še ti. Poglej kako je srčkan,« mi ga hoče podati.

»Ne, ne, kar pusti« se ne premaknem niti za milimeter. Postanem zlovoljen in se kislo nasmehnem kakor nekdo, ki so mu padle delnice. Ona še vedno vztraja in mi ga poskuša potisniti v naročje.

»Daj no, ne bodi takšen. Primi ga malo.«

»Pusti me, kaj si gluha!?!« zarenčim zgrožen sam nad sabo.

Po odhodu mlade mamice med nama zavlada tišina. Nekaj očitajoče vprašljivega obvisi v zraku.

Dežuje, dežuje. Ščije, lije, pada. Domorodci pravijo, da bo kmalu konec poletja. V prostor se začne plaziti mrak. Poslušava zgoščenko in oba sva bolj redkobesedna. Med nama je še vedno tisto kar se je zgodilo v Snack baru, ko mi je hotela potisniti v naročje tistega otroka. Petje Zornikove in Gombačevega klarineta se nekako staplja z najinim razpoloženjem. Ne vem, če ona posluša. Jaz slišim samo tisto kar me dela še bolj otožnega. Misli mi preskakujejo kot slike na

aparatu za diapozitive.

»Greva kaj pojest, ala,« jo primem za roke in vzdignem.

»Kaj boš zdaj? Kam bi rad šel?«

»V Emono na dunajskega in hrib pomfrita, pa kakšno točeno. Kadar sem jezen sem najbolj lačen.«

»Jaz bom rajši kalamare, če nimaš nič proti?«

Kaj bom imel proti. Za njo vse. Ona je moja morska deklica.

Po večerji zraven velike Apolonijeve slike sva spet pri meni. Bela je zelo navdušena nad koščkom dunajskega, mojega dunajskega, ki ji ga prinese Vesna, da bi se ji malo prikupila.

Med nama še vedno vlada nekakšno zatišje, nakar tiho spregovori.

»Si videl Lidijo s tistima dvema tam v kotu? Nisi videl? Pravkar je doktorirala in zdaj je spet noseča.«

»Saj sem no videl. Pa kaj potem? Pusti, o tem sva že govorila. Jaz nisem za te hece. Glej, če vse skupaj izračunam. Ne, nima smisla. Jaz bi bil starček, ko moj otrok še ne bi končal niti gimnazije.«

Izmakne pogled in se zagleda v eno od slik. »Hecno, ko včasih rečeš za tele tvoje, da se ti zdi, kot da bi dajal otroke stran. Jaz mislim, da imaš še vedno čas. Moja sestra je zdaj tretjič rodila, ko je najstarejši Boris postal bruc. Ludvik se zeza, da sta to naredila zato, da ne bodo Slovenci izumrli.«

»Kaj jaz morem, če bomo izumrli. Zaradi tega ne bom jaz pri teh letih delal otroke,« se nehote zgrozim, ko si jo zamislim s tistim balonasto napihnjenim trebuhom. Ne tega, res ne, takoj odženem. Zgubilo bi ves čar. Konec bi bilo s prispodobo o moji morski deklici.

»Ne jokati, ne se delati starega. Meni se zdiš zelo mlad. Včasih prav otročji. Ne smem se spomniti kako si se obnašal zadnjič, ko sem ti hotela dati v naročje tistega malega. Butasto, veš...«

»Si pa res posrečena. Ne vem zakaj ti zadnje čase hodijo po glavi same take? Ta moja služba...sploh ne vem kaj bo z mano, vsak hip bomo šli v stečaj.«

»Kaj, kako bo? Saj ni važno. Jaz si vedno lahko kaj najdem. Dovolj bo za oba.«

Zaprem blok s skicami. Pretegnem nekoliko otrple prste. Razgovor poskušam speljati drugam.

»Zadnjič si rekla, da bi rada še kaj naredila iz sebe. Veš, ko so enkrat otroci je konec. Enkrat govoriš tako, drugič spet drugače. Samo da...«

»Ne bodi smešen. Kaj se zezaš? Dve leti, pravzaprav še več sva skupaj,« poočita in v njenem glasu je čutiti do zdaj neznano razočaranje.

»Tukaj nikoli ne bo nič.«

»Sem ti že nekajkrat povedal, da sem se tukaj prirasel in zrasel. Jaz ne grem nikamor, ti pa kakor hočeš,« rečem zadrgnjeno. »Bom že nekako. Tukaj, ta kraj je...hočem...«

»Pusti, saj ni važno. Tudi jaz ne vem. Kaj sva že prej rekla? No, ne mislim se ponavljati. Z mano je drugače. Tukaj imamo grob. Moj stari je hotel biti tukaj pokopan. Vedno je govoril, naj se ve, da so bili tukaj Slovenci. Ne boš verjela, kar zviije me, ko poslušam te naše močvirnike.«

»Zdaj je vse drugače,« pogleda jezno in mogočne izpuhne proti stropu. »Ne moreš primerjati.«

»Vidiš kot otrok in tudi kasneje sem bil veliko v Dalmaciji. Zato imam rad Istro. Če sem včasih rekel Kalifornija, zdaj mislim, da je bolj podobna Provansi.«

»Mogoče ti res gledaš drugače. Vseeno tukaj ne bo nikoli tistega pravega svetovljanskega utripa, pa si ti misli kar hočeš.« Nekaj zadnjih besed izreče, kakor da bi črkovala.

»Bolac me kuri za svetovljanski utrip,« tudi sam počasi razvlečem.

»Daj, ne mi bluzit. Toliko si bil po svetu, pa se delaš, kakor da ne veš za kaj se gre.«

»Že že, saj ne rečem. Samo vseeno mi gre na kozlanje, ko poslušam bahanje o žuriranju in glamurju in same take. Merda! Eno samo guzenje. Pozerstvo, nič drugega kot pozerstvo... Preoblečene punčke s kmetov, ki se jim ni dalo, da bi pomolzle domačo kravico. Gledam tiste očkove hčerkice s popravljenimi noski, napumpanimi silikonskimi joški, filmsko doma pred ogledalom naštudiranimi

nasmeški.«

Vidim kako mi hoče vskočiti v besedo. »Čakaj, pusti, da povem do konca. Zadnjič so se na gradu obmetavali s tortami. Veš vse kar je prav. Da bi jih oštja, so družine, ki nimajo kaj jesti! Fant, me prime taka jeza!«

»Tako pač je, pa kaj potem? Ne vem kaj te tako boli? To kar nakladaš nima nobene veze z nama.«

»Jebiga, vidiš kakšna si. Ne gre za to. Ni pa vse samo muska, žuriranje, pijača in...in žretje. Pa, pa ves ta kič. Hja, ti boga! Življenje v fabrikah kjer narod trdo gara. Cel mesec gara za kurčev drobiž.«

Zaradi njene odločnosti, da bo odšla se nekaj časa prepirava kot ponorela. Zgubim kontrolo in nekajkrat treščim po klubski mizici. Od zunaj s hodnika se oglašča Bela.

»Tiho, tišina, Bela, mir sem rekel!« ravnem proti vratom in v trenutku dobim popolnoma suha usta.

Nato resnično kot po viharju nastopi tišina. Vesna ima roke ovite okoli telesa in gleda skozi okno. Kaže hrbet in to me kar naenkrat prične motiti. Občutim, kakor izdajstvo. Da jo vse skupaj ne zanima.

»Ti tudi ne veš kaj bi rada, dio porko!« treščim še enkrat, da me zaboli roka. Tako da postanem še bolj jezen. Besen. Zajebano razfukan. S hodnika se ponovno zasliši Belino lajanje, kar me še dodatno docela iztiri.

»Hočeš v Ljubljano in obenem bi bila rada z mano!« vstanem in rečem še vse tisto česar ne bi smel. »Dobro, pojdi! Izgini v tisto jebeno močvirje! Kaj čakaš, pojdi!?!«

obrne se in vidim, da ima v očeh solze. Njen glas je hrapav, razpočen.

»Bodi tiho. Saj nočeš...ti nočeš. Strahopetec si!« se ji iznenada vlije. Vlije kot dež. »Čisto navaden strahopetec,« konča v šepetu. Se mi nasloni na prsi, kakor da jo je sram.

»Oprosti, prosim oprosti. Bedak sem,« jo poljubljam in začutim kako globoko vzdihne. »Oprosti, daj lubčka. Veš, kadar sem jezen mi vse popusti. Verjemi tudi jaz bi šel nekam stran. Nič mi ni mar.«

»Kaj boš, saj si že vse povedal,« se ji glas nekako povrne.

»Resni mislim. Čisto majhno kažete bi si dobil tam nekje in opustil vse stike.«

»Glej ga, no. Zdaj pa res že pretiravaš. Zelo lepo gnezdo si si ustvaril tukaj. Kaj si se že naveličal?«

»Sploh ne. Se pa zgodi, da bi tudi zase hotel še kaj narediti. Početi kaj drugega.«

Močno zazeha, se pretegne, da se čudovito napnejo njene enkratne prsi. Kadar sem se je dotaknil so ji bradavice čudežno vzbrstele. Vedno znova sem bil očaran nad njeno čutnostjo. Hitro in rada, brez posebnega uvoda se je predajala. Morda bo še kdaj mati. Čudovita mati z najlepšimi otroki. Ampak danes je v meni jeza, gnev. Strah. Negotovost. Panika.

»Grem domov spat. Odkar sem zmanjšalo kavo me kar zmanjkuje.«

»Saj lahko počiš tukaj. Ekola, raztegnem ti,« hočem ublažiti vse tisto kar še vedno lebdi v prostoru.

»Ah ne, drugič. Na, ene sem ti prinesla.«

Ko vstane se je morda še zadnjič oklenem. Poiščem njen vonj.

»Ala čav, se vidiva.«

Hočem nekaj reči vendar me v grlu močno stisne.

»Pazi, da ne bo ušla ven. Spusti jo sem noter.«

Vem, da jo bo tudi Bela vso obvohala. Poiskala na njej tudi moj vonj. Verjemi da potrebujem ljubezen. Veliko ljubezni. In zakaj, zakaj Vesna? Vsaka ljubezen naj bi trajala. Nikoli izpela.

Strah te je ljubezni najine, ko proti obali stopinja vsaka v odmev koraka boleče zazveni. Trganje iz mojega trga je tvoja pot. Pot brez povratka. Vse bolj gosta megla ujeta v laseh, da čutim mraz, tvoj hladni dih. In zbal sem se, da iz sivine poti ne najdeva. Prav od blizu sem te pogledal. Ti pa si bila mrzla kot oko mrtve ribe. In nisi vedela kako sem zastal, zgrešil objem okoli tvojega telesa. Žalostno sem poslušal kako ni niti stopinja več od naju zazvenela.

Zakaj Vesna, zakaj? Kaj ti nisem rekel, da potrebujem ljubezen? Veliko ljubezni. Vesna, Vesna, nekaj drugega sem hotel. Najin šepet okoli gležnjev, toplo znamenje na koži, jantar na livadi. Hojo brez

besed, ki je slast tišine. Tvoja mala roka naj bi bil dogodek telesa, pričakovanje ljubezni. In želel bi te čim bliže morja, da boš vsa slana, polna poletja, ko po tebi zdrsnem. To sem hotel za naju dva.

Posloviva se tako, da odideva v gledališče. Predstavo spremljam odsotno. Brez zanimanja... Opazim kako me nekajkrat zaskrbljeno, raziskujoče pogleda. Po koncu živim od zavedanja, da je to najin zadnji skupni večer. Delam se nekako normalnega, vendar mi ne uspeva. Kakor čez dan, je tudi zdaj še vedno tmurno megleno. Pa tako poletje. Žalost. Prazno. Pogrebniško. Čutim nekakšen zid. Napetost. Nekaj kar se je postavilo med naju. Občutek odtujenosti. Razblinjanja. Nastajanje zadrege. Kakor da se bo vsak hip zgodilo nekaj slabega.

»Kaj se ti zdi, so bili dobri?« vpraša, ko odhajava.

»Mhm,« komaj spravim iz sebe.

»Kaj mhm? So dobri ali niso? Meni se zdi, da so Mariborčani ponovno prešli vse skupaj. Je tako ali ni?«

»Ja, ja, so. Mariborčani, no ja.«

»Daj no. Saj sem rekla, da ne grem v Afriko. Ne zdaj dramatizirat. Ala, greva nekaj pojest. Jaz častim.«

»Prav. Dol k tržnici v ribiško,« rečem medlo.

Njene pete na skriljah odmevajo kot udarci bata. Vsak ritmično ponovljen korak čutim še bolj pričakujoče živčen. Doživljam ga še intenzivneje kot pravo fizično bolečino. Najrajši bi ji zakričal: »*Zakaj si ni obula kaj drugega, bolj udobnega.*« nekajkrat zaškrtla in to me še bolj zaboli. Stare skrilje so neusmiljene. Ne dovolijo. Niso narejene za visoke pete salonarjev.

Ves preostanek večera je mrliški. Dragega brancina sem na krožniku samo razmesaril. Pravi pokol, da bo kakšna mačka v smetnjaku imela veselico.

Molk, ki vlada med nama je zoprn, v resnici neznosen. Primem jo za roko. In ona me ob dotiku prime za roko, se zagleda vame in njene oči mi govorijo, da se s težavo obvladuje, čeprav ve zakaj. Drug drugemu pošiljava in drug od drugega sprejemava tiha znamenja,

ki niso dovolj glasna, ali dovolj odločna. Vendar so tu. Slišna. Ta del odštevanja minut do slovesa je nekako nepreklicen, tog in označuje njen odhod.

Posloviva se pred njenim stanovanjem. Oblita s solzami steče stran od mene. Slišim jo, ko zavpije.

»Saj nisi hotel! Ti nisi hotel!«

Ko ji hočem še sam nekaj zaklicati, ne zmorem.

Zaklicati vprašanje: »Kaj pa jaz? Kdo meni bo tolažnik? Kaj nisem hotel? Saj veš, da je zame že prepozno. Za mene, ki potrebujem samo ljubezen. Veliko ljubezni.« V grlu začutim tako močno bolečino, da mi vzame vso sapo. Neumno mi pride, da bi ji moral zaklicati: »Pazi da ne padeš v kakšno luknjo!«

Zdaj, ko te ne bo več si bom šepetal samo tvoje ime, Vesna. Ostal bom lačen ljubezni. Še vedno živel za sladkost poljuba. Morda te še kdaj kakšnega poletja. Pa nič zato če boš s kom drugim. Vendar mi boš blizu in spet si bom domišljjal da čutim tvoj dih, vonj tvojih las. In vse bo tako enostavno brez velikih besed. Samo ime tvoje si bom moral šepetati.

Kakšen mesec je med nama vse tiho. Pretrgano. Potem si kljub najini ločitvi pričneva izmenjavati pošto. Kakor, da se med nama še vedno plete nekakšen dialog na daljavo. Domišljam si, da je še vedno prisotna. Stalno sva v nekakšni namišljeni navezi. Vseskozi ji nehote pripovedujem vse tisto kar se mi dogaja. Trudim se, vseeno se trudim, da bi jo nekako odgnal od sebe. Potem nekega dne iznenada zazvoni telefon.

»Zdravo Milan, si ti,« ko se oglasim za nekaj časa nastane tišina, nato zaslišim kako zadrgnjeno šepeče.

»Veš, hočem da veš. Takrat ko sem odšla mi je za nekaj časa zastala menstruacija. Zelo sem se bala. Potem se je nekega dne kar ulilo iz mene. Mislila sem, veš mislila sem, da sem noseča.«

»Kristus,« zastokam. »Vesna, zakaj mi nisi povedala, mi pisala?«

»Mislila sem, da se take stvari...saj ni važno. Mislim, da se take stvari ne sporočajo po pošti.«

Zatolče me. Ohromi. *»Po pošti, po pošti? Ulilo, kaj naj bi se ulilo?«*
Nato se mi zabliska spoznanje. Okrutna resnica.
»Moj otrok, najin otrok.«

Franjo Frančič

Franjo Frančič je del večino otroštva in mladosti preživel po rejah, domovih, gradovih. Leta 1979 je v Ljubljani diplomiral na Fakulteti za socialno delo. Po končanem študiju se je nekaj časa preživljal s priložnostnimi zaposlitvami, potem pa se je kot samostojni kulturni delavec v celoti posvetil pisanju.

V slovenski literarni prostor je stopil leta 1983 s kratko zgodbo v almanahu Mlada proza, njegovo prvo samostojno delo Egotrip, zbirka kratke proze, pa je izšlo leta 1984. Za njegovo najpomembnejše delo se šteje beatniški kratki roman Domovina, bleda mati (1986), preveden v številne jezike. Leta 2008 mu je natisnjen izbor kratke proze (MK Kondor – Kam se skrijejo metulji pred dežjem). Piše tudi poezijo in dela za mladino in otroke, med katerimi je eno najpomembnejših Otroštvo (1996) ter radijske in dramske tekste.

Na literarnih natečajih doma in v tujini je prejel preko 50 priznanj in nagrad. Za roman Domovina, bleda mati je dobil nagrado Zlata ptica za leto 1986, a je nagrado odklonil. Leta 1989 je prejel nagrado za poezijo na natečaju tržaške revije Mladika. Zbirka Dobro jutro, Charles Bukowski! je bila leta 1998 nagrajena na natečaju za erotično zgodbo.

V svojih delih brez dlake na jeziku obravnava teme, ki velikokrat ostanejo zamolčane in se tako bori za tiste, ki jim je usoda obrnila hrbet, romaneskne prvine prepleta z avtobiografskimi elementi. S prepletenostjo verističnega in liričnega sloga upodablja realno življenje na eni strani in na drugi sanje in hrepenenje v njem.

Balkan Blues

Trkanje je postajalo vse glasnejše. Nekaj trenutkov nisem vedel, kje sem, pogled je ujel rožnate zavese in mlečno svetlobo, ki je v slapovih padala skozi okno. Ogrnil sem si rjuho in se omotično mačkast opotekel do vrat. Niti tega si nisem zapomnil, ali sem zaklenil vrata apartmaja na ulici Ognjen Price v Skopju. Na vratih je stal čokat tip kozavega obraza. Vse je zgodilo manj kot v sekundi.

- Evo ti, pičkice! je zasikal, sunkovito zamahnil z nožem in me zabodel malo nad pasom.

Kar stal sem, topa bolečina je prišla šele, ko sem se sesedel in presenečen opazoval rdeč madež krvi na belini rjuhe, ki je postajal vse večji in večji.

I.

Vsakič, ko sem sedel na vlak in zapuščal šentflorjanske megle, sem globoko vdihnil in skoraj glasno izgovoril: končno!

Skoraj obredno sem odprl liter in pol veliko platenko vina, ki si sem si ga pripravil prejšnji večer. Malo čez pet je vlak v ritmu stare vrane sopihal na relaciji Capodistria – Laibach. Tja do Postojne ni bilo nobene gneče. Edini vlak, ki je vozil iz Avstrije malo čez osem, je obvezno zamujal. Množica se je s težavo zbasala v tri vagone. Vsi srečni smo bili, če ni bilo treba stati v pred prostoru za prtljago. Do meje s Hrvaško ni bilo šans, da bi prižgal cigareto. In potem vsakič, ampak res vsakič, truma hrvaških policajev in predvsem policajk, ki je natančno pregledovala prtljago in preverjala dokumente prek

prenosnih računalnikov.

- Pa ne vozi se mafija sa vozivima, nego avionima, je rekel ostareli, zgarani delavec, ki se je vračal domov v Srbijo.

Odprl sem star zvezek, ki sem ga potegnil pred leti iz smetnjaka na trgu bana Jelačića.

... ko potrgaš mlademu drevesu korenine in ga presadiš, potrebuje pol življenja, da se ukorenini, a nikoli ni več enak...v tej hiši zaraščeni z bršljanom, otrok zaman čaka na obiske prednikov... ne vem, kam potujem, ne vem, kdo sem, kam bežijo vse te podobe, le vonj železniških postaj ...

II.

- A šta meni?! je izzivalno vprašal mali Ciganček, visok meter petdeset, brez prednjih zob, star tam med trideset in sedemdeset leti.

- Tebi ništa, sem mu rekel in stopil do blindiranih vrat, ki so se odpirale z daljincem. Pet metrov visoki betonski zidovi in kamere so spominjale na koncentracijsko taborišče.

Za trenutek me je imelo, da bi ga šutiral, potem pa sem opazil kopito pištole, ki jo je imel zataknjeno za pas. Taksista ni bilo od nikoder.

Zabavišni lokal malo naprej od Zemuna se je ob šestih popoldne šele pripravljal na nočni žur. Maja je slonela ob zamreženem oknu in mi pomahala. Na njenem ramenu je sijala tetovaža velikega sonca.

- Koliko dece imaš? sem jo spraševal.

- Troje, dva sina i hčerku, pravi su anđeli, je skoraj nejevoljno odgovorila.

V sobi so bile navešene svete podobe, križi in fotografije otrok.

- Želiš da ti pušim, kad nečeš, da jebeš?

- Ne, samo razgovarao bi, sem ji odgovoril.

- Kako želiš, platilo si za jedan sat, je pogledala na uro.

- Da li te puštaju van ili si zatvorena tu? sem znova spraševal.

- Pssst, neču, da razgovaram o tom, ne smem, razumi me, je rekla in prižgala tretjo dišečo Drino.

Sedela sva v polmraku rdečkaste svetlobe. Od nekje se je zaslišala melodija:

...u krčmi stari nikog nema, zora je svanula, Ciganin stari tiho drema, ne svira tambura, ona se više vratiti neče, takva je sudbina, o majko majko, što me rodiš, kad sreče nemam ja ...

Beograd se je prebujal v nov dan.

III.

- Pa da, prvo čemu u Švedsku, pa onda Norveška, Danska, kasnije i Amerika i Australija, je samozavestno recitiral bradati urednik. Seveda ni omenil, da gre za gostovanja literatov pri srbskih izeljencih.

- Moramo obavezno napraviti intervju za moje novine, je rekla pesnica mišjega obraza v enako prepričanem tonu. Ni me zanimal intervju za njene Kmetijsko rokodelske novice.

- Samo da dobijem stipendiju za Amsterdam, je dodala študentka primerjalne, ki je napisala ducat skisanih pesmic o ljubezni na plaži. Tudi ona prepirčana o svoji veličini.

Aristokratska gospa, ogrnjena s svilenim šalom, pa je bila tiho. V njenih oče je bilo opaziti razočaranje.

- Ja svoju poeziju živim, je končno dahnila.

- Čuj ti, se je bradati pesnik obrnil k meni, da li ti treba kakva nagrada?

- Pa zašto da ne, sem mu odgovoril.

- Pa da li ih hteo dve nagrade?! Ja sam ti sredio snimanje za B92, ako hočeš?

Skozi šipe lokala Sava mala sem opazoval vrtince snežink, ki so padale in padale.

V bistvu jih nisem poslušal, čakal sem na Saro Sonjo. Ko se je končno prizibala, me je vse minilo. Zliftana, ustnice kot zombi, obraz nalit z botoksem, hujša kot ostarela tv- voditeljica iz doline šentflorijanske, ki sem se je resnično bal.

Sedla je nasproti mene in dahnila:

- Konačno mili moj!

IV.

Lepo so nas pregledovali, šestkrat tja in šestkrat nazaj. Policaji in cariniki, slovensko-hrvaško- srbski. Avtobus iz Kopra do Skopja drvi in se ustavlja prek tisoč kilometrov v eno smer, tam šestnajsto uro vožnje s šoferji Hisar dobiš psihadelični pogled, kot da bi bil na tripu. Podobe mest in vasi, mej in zabrisanih obrazov časa, ki ga več ni.

Potuješ, ker preprosto moraš, moraš vsaj enkrat prekrižariti državo, ki je bila in je več ni. Da bi morda našel kakšen spomin, ki je utonil med prividi in resničnostjo. Da bi našel golobico ustreljeno, ki krasi zastave vseh novih držav.

Tako zbit od maratonske vožnje stojim pred razvalino napol podrte hiše.

- To je jedino što je ostalo, samo to imam na razpolaganju, reče temnopolti gazda Vladimir.

Apartma, ki razpada, pohištvo iz odpada, wc-školjka brez pokrova, omet, ki se lušči in vonj sedem sekretarjev SKOJ-a. Star hladilnik dela, tiho hrope, na TV-ekranu na srečo ni slike, v kotu črni pajek, prek polomljenih polken sije tanek slap svetlobe. Vrata se s težavo zapirajo, sredi noči sirene reševalcev.

Tam zadaj norišnica z imenom : Bratstvo i jedinstvo!

Ob jutrih na ulicah hrumijo tanki.

Na vsakem trgu plapolajo s krvjo prepojene zastave. Mrtve straže, pozabljene pesmi, bele breze sredi zime pozabljenih sanj. Kot privid je čas. Tujec gol sedi sredi ruševin.

Zaman se poskuša spomniti svojega imena.

V.

Vedno znova sem se čudil, od kje jim na jugu ta vsaj zunanja samozavest, samo zaverovanost, prepričanje vase. Ne bom posploševal, samo dejstvo, enako kot so bili povsod do amena usrani weceji, je bil ritem življenja strnjen v dve besedi: lako čemo! Decembra je zunaj divjal snežni metež, videl si dva tipčka v gumijstih škornjih, ki sta se odpravljala kidat sneg z ulic Novega Sada. Znova

sem se čudil, da je vse funkcioniralo, promet, službe in ostalo. Dan, dva sem potreboval, da sem se navadil, da je treba na pijačo počakati vsaj pol ure.

Bilo je minus pet stopinj, Košava je brila z vso močjo. Ob osmih zjutraj so bili Škoti, ki so prišli v kiltih, dokolenkah in samo elastikah prek riti, že dodobra pijani. Radostni, da je bil dva litra piva Lav v plestenkah samo en evro.

Ob stolnici, pravoslani in katoliški cerkvi, je bilo sto in več policajev v čeladah, oklepih. Obetala se je nogometna tekma Srbija – Škotska in nekaj vlakov podivjanih huliganov je prihajalo iz Beograda v Novi Sad.

V šminkerskem lokalu poleg trga, Atene imenovanem, sta kraljevali kič in plastika. Haineken pivo je bilo po 3 evre. Klienti so bili le iz višjih slojev. Bradati, poduhovljeni pesnik je zamujal na sestanek debelo uro. Končno je prispel, obvezni objemi in ruski poljubi. Vrgel je ključke svojega volva na mizo in naročil:

- Vručo čokoladu i za prijatelja što god želi.

Izročil sem mu mapo s prevodi njegove pesniške zbirke: Moj sen je resničnost.

- Hvala, hvala, je rekel in pobasal liste in CD v usnjeno torbo.

ln potem je polagal na mizo knjigo za knjigo.

- Prvo bi bilo treba prevesti te pastirske pesme, pa znaš, živeo sam dve godine u manastiru, onda bi trebalo prevesti te kratke priče i eseje, pa i roman! je glasno našteval.

Naročil sem še eno pivo, kot da bi vedel, da bosta dva Hainikena edini honorar za enomesečno delo.

Kmalu je priplesal nek pesnik, ki se je postil sedmi dan in pesnica, ki mi je pred leti pijana zakričala na uho:

- Evropa je stara kurva, ja bih želela, da živi samo jedan narod u jednoj državi, živela pravoslavna Evropa!

Bradatemu poduhovljenemu pesniku se je mudilo na stoprvi literarni večer tiste zime. Pesnik, ki se je postil, je brez besed odtaval med množico navijačev in policajev. Pesnica pa je vztrajala, da jo spremljam

do cerkve k pravoslavni maši. Šel sem zgolj iz radovednosti, obredi te ali one multinacionalke Cerkve me niso zanimali.

Presenečenje je bilo popolno. Štirje mladi popi so prepevali, ljudje so se križali na vsakih deset sekund in bo znaku vodje popadali na kolena. Na srečo so bili po cerkvenih tleh razprostrti dolgi tepihi, ker bilo je peklenko mraz. In tako so dolge minute ležali z obrazi na tleh, pokriti z rokama prek glave.

- Moj bog, sem pomisli, kakšno ponižanje človeka, in skoraj pomotoma prižgal cigareto.

VI.

Njen nežni otroški obraz, po sivki je dišala njena koža. Njene oči preplašene srne, njen tih glas, ki valovi po dvorani Makedonske hiše. Natararji v narodnih nošah, male zastavice sonca na sveže pogrnjenih prtih.

... znaš, nemam slobode, ne mogu da dišem, a najgore mi je bilo, kad me tukao, a bez nekog pravog razloga ... ne znam, ja ne mogu tako da živim, nemam vazduha, ne znam šta da radim ... dogodilo se od jednom, uhvatio me za vrat u pozadini, skoro mi ga slomio, bila sam kao paralizirana, mesec dana sam ležala u krevetu ... i tad znaš, sve se prelomilo, čovek, s kojim imam sina, sad mi je stranac ali nekada davno, volela sam ga...znam, da ne mogu da razumeš, taj balkan blues, ti dolaziš iz drugog planeta ...

Nisem našel pravih besed, da bi jo tolažil, nisem mogel razumeti sekiro nasilja. Odmev davnih udarcev in rezilo strahu je bilo vžgano v skrinjo spominov.

In vendar, ta skoraj prosojna ženska z otroškim obrazom je drhtela ob misli, da ji lahko pomagam.

Prijel sem jo za roko:

- Ne mogu da ti lažem, da ti dajem prazna obećanja, je bilo edino, kar sem ji lahko rekel.

Nemoč rabljenih besed.

Odsev žalosti v njenem očesu.

VII.

Gazda Risto z večnim čikom v ustih šteje denar. Neznosna teža bivanja. Bolgarka s pomečkanim obrazom pleše tango. Snežinke tkejo gosto belo zaveso. Do Makedonije je daleč. Praznina prikliče spomin. Laži kot niti prepletene. Divna leži pred oltarjem pozabe. Čaka na moškega brez obraza. Radovan zna izračunati prostornino dedovih vinogradov. Dejan sadi dunje na Fruški gori. Pes, ki je ljubil vlake. Gordana je tudi to jutro pozabila zaliti orhideje. Hrepenenje postaja vrtinec prašnih podob. Zamujeno je. Preteklost je nasedla barka. Stotine poti na jug in ena sama. Zlatolaska si izmišlja molitve. Strah je izgubljeni jutri. Ostri robovi sveta. Košava. Mala Cigančica s tetovažo sonca na ramenih. Mozaik izmišljij. Pada, pada beli sneg. Dom je tam, kjer so kriki galebov. Tiste stare solinarske hiše brez streh, ki ob jutrih plavajo po morju. Olivera ne najde več smeha. Razprte dlani postanejo pesti. Vočji čas. Okrvavljeni nož, ki se blešči v srebrni mesečini. Kriki in šepetanja. Ko si sam, ko praznina široko zazeva, se spomniš. Jasno, boleče ostro.

VIII.

Taka kot plastična punčka. Stotine mejlov in smsjev, ljubim te, volim te, sakam te, rada te imam.

... znaš, dolgo sama čakala na tebe, možda celi život, ali muški od prijje me ubio, sad ne mogu nigde, ne da mi muž, ne mogu ni koraka, nemam slobode, robinja sam, znaš, a baš sad kad smo se upoznali, o bože nepravredna je sudbina...bojim se, tako se bojim, ti ne znaš kako je tu, može te ubiti na ulici, Makedonija uopšte nije država, džungla, kaos, a sve bi to bilo, da imam malo slobode, Sanjam, da ču pobeči, ne znam kamo, u Australiju, u Kanadu, ne mogu tražiti od tebe, da me spasiš...tako se bojim, tako strašno se bojim...

Taka plastična punčka z blond lasmi in modrimi očmi. Veš, da se te

lahko oklene okoli vratu, veš, da ima norega in ljubosumnega moža, veš, da se na Balkanu zadeve rešujejo s krvjo.

In vendar si ne moreš pomagati. Tisoč in več kilometrov potuješ do nje, ne moreš pozabiti njenih ustnic, vonja kože, otroškega pogleda, dotikov, naivnih besed, izrečenih v prividih predaje.

S težavo, kljub popitemu vinu, zaspiš šele proti jutru. Temna krila zaplahutajo.

In potem v pol snu slišiš trkanje na vrata apartmaja.

Ni je, ni je, nikoli ni bila. Zgolj privid je, blodnja in kri kot da nima vonja.

Čigava roka drži nož...?

Pravice za posamezne zgodbe
so v lasti avtorjev.
Objavljeno z dovoljenjem.
2014